

δομεν ὅτι τὸ ὀθωμανικὸν χρονολογικὸν σύστημα διαφέρει τοῦ ἀπὸ Χριστοῦ γεννήσεως, ἀνεξαρτήτως τῆς ἐποχῆς τῆς ἐνάρξεως ἑκατέρου, μόνον ὡς πρὸς τὴν διάρκειαν τοῦ ἔτους καὶ τοῦ μηνός, ἡ δὲ διάρκεια τῆς ἡμέρας εἶναι εἰς ἀμφοτέρω καὶ αὐτῇ. Τούτου οὖτως ἔχοντος δυνάμειθα νὰ τρέψωμεν ἡμερομηνίαν τοῦ ἑνὸς συστήματος εἰς ἡμερομηνίαν τοῦ ἑτέρου, ἀναλύοντες τὸν ἐντὸς δοθείσης ὀθωμανικῆς ἢ χριστιανικῆς ἡμερομηνίας περιεχόμενον ἀριθμὸν ἔτων εἰς ἡμέρας, ταύτας δὲ ἀνάγοντες εἰς τὰ δι' αὐτῶν πληρούμενα ἔτη τοῦ ἑτέρου χρονολογικοῦ συστήματος, ἀφ' οὗ πρότερον, κατὰ τὴν διαφοράν τῆς περιπτώσεως, προσθέσωμεν ἢ ἀφαιρέσωμεν τὰς ἀπὸ τῆς ἐνάρξεως τῆς χριστιανικῆς μέχρι τῆς ἐνάρξεως τῆς ἀπὸ τῆς Ἑγείρας χρονολογίας παρελθούσας 227016 ἡμέρας. Ἀλλ' ἂς προῃτιώμεν εἰς τὴν ἐφαρμογὴν τοῦ οὕτω τεθέντος κανόνος. Πρὸκειται νὰ εὗρωμεν λόγου χάριν τὴν ἀντιστοιχοῦσαν χριστιανικὴν ἡμερομηνίαν εἰς τὴν 3 τοῦ μηνός Τζεμαζιουλαχίρ τοῦ 1236 ἔτους τῆς Ἑγείρας. Θέλομεν λοιπὸν ζητήσῃ ἐν πρώτοις πῶς ἡμέρας ἀποτελοῦν τὰ παρελθόντα 1235 ὁλόκληρα ἔτη καὶ πῶς ὁμοίως οἱ παρελθόντες μῆνες τοῦ δοθέντος 1236 ἔτους, καὶ τὸ ἄθροισμα τούτων θέλει μᾶς δώσει τὸν ἀριθμὸν τῶν ἀπὸ τῆς ἀρχῆς τῆς Ἑγείρας (16 Ἰουλίου 622) μέχρι τῆς ζητούμενης ἡμέρας ἀθροισμένων ἡμερῶν. Διὰ νὰ εὐκολυνθῶμεν εἰς τὸν καθ' ἡμέρας ὑπολογισμὸν τῶν 1235 ὁλοκληρῶν ἔτων, καὶ μάλιστα διὰ νὰ μὴ σπᾶλωμεν περὶ τοὺς βισέκτους, θέλομεν ἀκολουθήσῃ τὴν ἐξῆς μέθοδον. Βλέπομεν εἰς τὸν Β' πίνακα ὅτι ὁλόκληρος ὁ τριακονταετής κύκλος περιέχει 10631 ἡμέρας. Ἄν λοιπὸν διὰ τοῦ 30 διαιρέσωμεν τὸ ποτὸν τῶν 1235 ἔτων, θέλομεν εὗραι ὅτι περιέχει 41 πλήρεις κύκλους καὶ τὰ πέντε πρῶτα ἔτη τοῦ 42 κύκλου. Οἱ 41 κύκλοι ἀναλύονται εὐκόλως εἰς ἡμέρας διὰ τοῦ πολλαπλασιασμοῦ μὲ τὸ 10631, τὸ ὅποιον ὡς προεῖρήθη εἶναι τὸ εἰς ἕκαστον κύκλον περιεχόμενον ποσὸν ἡμερῶν. Οὕτω εὐρίσκωμεν ὅτι οἱ 41 κύκλοι ἀποτελοῦν 435,871 ἡμέρας. Συμβουλευόμενοι διὰ τὸν αὐτὸν πίνακα διὰ τὸ εἰς τὰ πέντε πρῶτα ἔτη τοῦ 42 κύκλου περιεχόμενον ποσὸν ἡμερῶν, εὐρίσκομεν ὅτι αὗται συμποσύνται εἰς 1772. Τὸ ἄθροισμα λοιπὸν τῶν 435,871 καὶ τῶν 1772, μᾶς δίδει ὡς περιεχόμενον ἐντὸς τῶν 1235 ἔτων τὸ ποσὸν 437,643 ἡμερῶν. Εἰς τὸ ποσὸν τοῦτο ὀφείλομεν νὰ προσθέσωμεν καὶ τὰς ἡμέρας τοῦ 1236 ἔτους μέχρι καὶ συμπεριλαμβανομένης τῆς 3 τοῦ μηνός Τζεμαζιουλαχίρ. Τὴν ἐργασίαν ταύτην μᾶς εὐκολύνει ὁ Α' πίναξ, ἐξ οὗ μανθάνομεν ὅτι οἱ τοῦ Τζεμαζιουλαχίρ προηγούμενοι πέντε πλήρεις μῆνες ἀποτελοῦν 118 ἡμέρας, αἵτινες ὁμοῦ μὲ τὰς 3 τοῦ ρηθέντος μηνός, συμποσύνται εἰς 151. Ἐχομεν οὕτω

Ποσὸν τῶν ἡμερῶν τῶν 1235 ἔτων	437,643
Ποσὸν τῶν ἐκ τοῦ 1236 ἔτους παρελθουσῶν ἡμερῶν μέχρι καὶ συμπεριλαμβανομένης τῆς 3 Τζεμαζιουλαχίρ.	151

437,794

Τὸ ἄθροισμα λοιπὸν τοῦτο ἐμφαίνει πόσαι ἡμέραι παρήλθον ἀπὸ τῆς ἀρχῆς τῆς Ἑγείρας μέχρι τῆς 3 τοῦ μηνός Τζεμαζιουλαχίρ 1236. Ἄν εἰς τὸ ποσὸν τοῦτο προσθέσωμεν τὸ ποσὸν 227016 περὶ οὗ ἐγίνετο λόγος ἀνωτέρω, θέλομεν λάβει ὡς ἄθροισμα τὸ ποτὸν τῶν ἀπὸ Χριστοῦ γεννήσεως μέχρι τῆς ζητούμενης ἡμέρας ἀριθμουμένων ἡμερῶν, ἥτοι 664,810. Λείπεται ἤδη τὸ οὕτω εὑρεθὲν ποσὸν ἡμερῶν νὰ τρέψωμεν εἰς ἑνιαυτούς ἀπὸ Χριστοῦ, τοὺς μὲν κοινούς πρὸς 365, τοὺς δὲ βισέκτους πρὸς 366 ἡμέρας ὑπολογιζόμενοι. Ἀλλὰ καὶ οὗτος ὁ ὑπολογισμὸς εὐκόλυνται εἰάν τὸ ἀνωτέρω ποτὸν διαιρέσωμεν διὰ τοῦ 1461 (ἀριθμοῦ τῶν ἡμερῶν μᾶς τετραετηρίδος Ἰουλιανῶν ἔτων). Οὕτω θέλομεν λάβει ὡς πηλίκον 455 πλήρεις τετραετηρίδας, καὶ ὑπολοίπων 55 ἡμερῶν. Αἱ 455 τετραετηρίδες διὰ τοῦ 4 πολλαπλασιαζόμεναι μᾶς δίδουν 1820 ἔτη, αἱ δὲ 55 ὑπόλοιποι ἡμέραι ἀναγκαίως ἀνάγονται εἰς τὸ ἔτος 1821. Ἀλλ' ἡ 55 ἡμέρα τοῦ Ἰουλιανοῦ ἔτους εἶναι ἡ 24 Φεβρουαρίου, ἀρα ἡ 3 τοῦ μηνός Τζεμαζιουλαχίρ τοῦ 1236 ἔτους τῆς Ἑγείρας, ἀντιστοιχεῖ εἰς τὴν 24 Φεβρουαρίου τοῦ ἡμετέρου 1821 ἔτους, ἡ ἀκριβέστερον εἰς τὸ χρονικὸν διάστημα ἀπὸ τῆς ἐσπείρας τῆς 23 μέχρι τῆς ἐσπέρας τῆς 24 Φεβρουαρίου τοῦ 1821.

Ἡ μεταφορὰ χριστιανικῆς ἡμερομηνίας εἰς τὴν ἀντίστοιχον τῆς Ἑγείρας ἐκτελεῖται διὰ μεθόδου ὁμοίας μὲ τὴν προηγουμένην. Τουτέστι θέλομεν ὁμοίως ἀναλύσει τὴν δοθείσαν χριστιανικὴν ἡμερομηνίαν εἰς ἡμέρας ἀπὸ Χριστοῦ γεννήσεως, ἐκ τοῦ ποσοῦ τούτου τῶν ἡμερῶν θέλομεν ἀφαιρέσει τὰς μέχρι τῆς 16 Ἰουλίου 622 ἀριθμουμένας 227,016 ἡμέρας, τὸ δὲ ὑπόλοιπον βοηθούμενοι ὑπὸ τῶν ἀνωτέρω πινάκων θέλομεν ἀναγᾶγει εἰς ἔτη σεληνιακά.

Ἀφ' οὗ ἐγράφη τ' ἀνωτέρω ἴδον τὴν ὑπὸ τοῦ ἱατροῦ Δημητρίου Ἀλεξανδρίδου κατὰ τὸ 1812 ἐν Βιέννῃ ἐκδοθείσαν γραμματικὴν γραμματικὴν, ἥτις ἐν σελίδι 443 καὶ 444 περιέχει ὁδηγίαν πρὸς εὐρεσιν τοῦ ἀναλογούντος χριστιανικοῦ ἔτους εἰς ὠρισμένον ὀθωμανικόν, καὶ παραβολικὸν πίνακα τῆς χριστιανικῆς χρονολογίας καὶ τῆς Ἑγείρας. Ὁ πίναξ οὗτος τοῦ Ἀλεξανδρίδου εἶναι καὶ ἀτελής καὶ κατὰ μέγα μέρος ἐσφαλμένος, ἡ δὲ προταχθεῖσα αὐτοῦ μέθοδος πρὸς εὐρεσιν τοῦ ἔτους δὲν δύναται νὰ χορηγήσῃ εἰμὴ ἀποτέλεσμα παραπολύ ἀπέχον τῆς ἀληθείας, καὶ δὲν δύναται νὰ χρησιμεύσῃ ὡς αἰεὶ ἡ ἡμερομηνία ἐγγράφου ἔχει ἐπὶ ῥοήν εἰς τὰ δικαιώματα τῶν πολιτῶν.

Μ. ΠΟΤΑΝΣ.

ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ ΜΑΥΡΟΚΟΡΔΑΤΟΣ

Ὁ ἐξ ἀπορρήτων.

—ο—

Μεταξὺ τῶν ἀπὸ Χίου μετοίκων, Παντελλῆς Μαυροκορδάτος, εὐπατριδῆς πλὴν πάντες μετῴχου μι-

κρὴν τι ἐμπόριον ἐν Κωνσταντινουπόλει. Αὐτοῦ ἑρα-
σμία ῥωζάνδρα Κωνσταντινουπόλις, θυγάτηρ
ἐσχυροῦ καὶ πλουσίου προφodότου τοῦ Τουρκικοῦ στρα-
τοῦ, ὑπανδρεύθη αὐτὸν, ἀποκατέστησεν ἐν Κωνσταν-
τινουπόλει καὶ ἐγέννησεν ἐξ αὐτοῦ υἱὸν Ἀλέξανδρον
ὀνομασθέντα. Ὁ παῖς ὀρφανευθεὶς μετ' ὀλίγον πα-
τρὸς ἐκπαιδευθήθη παρὰ τῆς μητρός του, γυναικὸς
λογίας ἐνδιαιτούσης περὶ τὰς ἑλληνικὰς συγγρα-

πείσταιλεν εἰς Βονωνίαν καὶ εἰς Πατάξιαν. Ἐν ταῖς
πόλεσι ταύταις σπουδάζας φιλοσοφίαν, φιλολογίαν,
ἐπιστήμης καὶ ἰατρικὴν, ἀνηγορεύθη διδάκτωρ τῆς
ἰατρικῆς καὶ τῆς φιλοσοφίας ἐν Παταξίῳ.

Μετὰ τὴν ἀναχώρησιν του κατεδιώχθη δεινῶς ἀ-
πὸ τῆς Ἑνετικῆς κυβέρνητιν, διότι εἰς συμμαθητὴς
τοῦ Ἀλεξάνδρου συμπλέων μετ' αὐτοῦ ἐν πλοίῳ θ-
που ἔκειτο κοιμώμενος οἰνοβαρὴς τις φράτωρ, ἐτα-

Ἀλέξανδρος Μαιροκορδάτος ὁ ἐξ ἀπορρήτων.

φῆς καὶ ποιήσεις, τὴν ὁποίαν Ἰάκωβος ὁ Ἀργεῖος
ἐπιγραφόμενος Ὑπατος τῶν φιλοσόφων τῆς Μεγάλης
Ἐκκλησίας, κρύπτει καὶ αὐτῆς τῆς Ὑπατὸς ἀνω-
τέραν. Παρὰλείποντας τὸ ἀφιλοκαλὸν τοῦ ἐγκωμίου
ἀποδεχόμεθα τῆς μητρός τὸ εὐμαθὲς ὡς προσιωνίζον
τοῦ παιδὸς τὴν εὐκλειαν. Τῷ ὄντι ἡ μήτηρ αὐτοῦ
μετεχειρίσθη ὅλα τὰ ἐν Κωνσταντινουπόλει ὑπάρ-
χοντα μέσα ἐκπαιδύσεως, αὐτοῦ ἐξήσκησε τὸν υἱὸν
ὡς τὰ ἑλληνικὰ καὶ εἰς τὰ λατινικὰ γράμματα, ἀ-

γνάσθη κατὰ τοῦ μεθύοντος Ἑβραϊκὸν ἐμπαιγμὸν
τὸν ὁποῖον ἡ Ἑνετικὴ κυβέρνητις, ἐμπνεομένη ἀπὸ
οἷσος κατὰ τῶν ὀρθοδόξων, ἐθιώρησεν ὡς κατὰ τῆς
θ. κακίας ὕβριν. Οἱ δύο υἱοὶ διαφυγόντες τοὺς διω-
κτάς των ἀπεκρήχθησαν πάσης Ἑνετικῆς γῆς. Ὁ
Ἀλέξανδρος καταφυγὼν εἰς Φλωρεντίαν ἀλληλούχησε
τὰς ἐπιστημονικὰς του σπουδὰς ἐν τῇ πόλει ταύτῃ
ἀκμαζούσῃ κατὰ τὴν ἀναγέννησιν τῶν γραμμάτων
καὶ τῶν τεχνῶν, συνέγραψε δὲ λατινιστὶ τὸ περίερ-

γον ἐγγχειρίδιόν του περί κυκλοφορίας τοῦ αἵματος καὶ ἀνέθεσεν αὐτὸ εἰς τὸν Δούκα τῆς Ἑτρούριαις.

Ὁ φιλότιμος καὶ προστάτης τῶν γραμμάτων αὗτος ἡγεμὼν πολυειδῶς περιεποιήθη τὸν νέον Ἑλληνα, καὶ παρέπεμψεν αὐτὸν εἰς Κωνσταντινούπολιν συνοδευόμενον μετὰ τὴν προστασίαν του. Ἐπανελθὼν εἰς τὴν πατρίδα του Ἀλέξανδρος ὁ Μαυροκορδάτος δὲν ἐμείνεν ἀργὸς ἐπὶ πολὺν χρόνον, ἀλλ' ἀνέλαβεν εὐθὺς τὴν διδασκαλίαν τῆς ἐν Φαναρίῳ σχολῆς συστηθείσης παρὰ Μανολάκη τοῦ Καστοριανοῦ.

Ἡ καθηγεσία του ἐχρημάτισεν ἀναντ' ῥῆτόως λαμπρά, ὅσον δύναται τις νὰ εἰκάτῃ ἀπὸ τὴν πληθὺν καὶ τὴν ἐπισημότητα τῶν μαθητῶν του, μεταξύ τῶν ὁποίων διέπρεπε πρὸς τοὺς ἄλλους καὶ Βησσαρίων Μακρῆς, ὁ ἐν Ἰωαννίνοις ἐνδόξως διδάσκει, καὶ συγγραφεὺς γραμματικῶν καὶ θεολογικῶν συγγραμμάτων. Γνώμων δὲ εὐκάρπου καὶ εὐτυχοῦς διδασκαλίας εἶναι ὅχι μόνον ἡ πληθὺς καὶ ἡ κατάρτισις τῶν μαθητευόντων, ἀλλὰ καὶ σπουδαίων συγγραμμάτων ἡ ἐκδόσις, ἐμφαίνουσα ὅτι ὁ καθηγητὴς δὲν φοβεῖται τὴν δαδα τῆς δημοσιότητος, καὶ ὅτι σπεύδει νὰ ἰσχυροποιήσῃ τὰς προσόδους τῆς ἐπιστήμης, ἐπεκτείνων πέραν τοῦ ἀκροατηρίου τὸ διαχρυσίζον παρ' αὐτοῦ φῶς. Συνέταξε δὲ Ἀλέξανδρος ὁ Μαυροκορδάτος, κατὰ τὴν ἐποχὴν ταύτην τῆς διδασκαλίας του, ῥητορικὴν καὶ ἐρμηνείαν τοῦ περὶ γεννήσεως καὶ φθορᾶς τοῦ Ἀριστοτέλους ἵσως τότε συνεγράφη ἡ περὶ συντάξεως γραμματικῆ. Ἐκ τῶν συγγραμμάτων τούτων τὸ τελευταῖον μόνον ἐξεδόθη ἐντίθησι, καὶ περιέχει ἀνάλυσιν εὐληπτον καὶ μεθοδικήν, ἀλλ' ὅχι καὶ τελείαν, τῆς ἐλληνικῆς γλώσσης.

Μεγάλη ἦτον ἡ φήμη τῶν καινοφανῶν τούτων ἀκροάσεων, περιεχουσῶν πᾶν ὅ,τι ἡ ἐπιστήμη εἶχε σοβαρότερον, καθότι ὁ διδάσκων περιελάμβανεν ὅλα, σχεδὸν τὰς ἀνθρωπίνους μαθήσεις τῆς ἐποχῆς του καὶ συνέδιδεν αὐτάς εἰς μελωδικὸν τινα σύνδεσμον διὰ τῆς εὐγλωττίας του καὶ τῆς φιλοσοφικῆς του δεινότητος. Διδάσκων δὲ δὲν ὀλιγώρει νὰ διδάσκῃται πολλὰ καὶ χρήσιμα. Ὁ ἀκῆματος αὐτὸς νοεὶ συμφικειώθη, ἐν ὀλίγῳ χρόνῳ, τὴν Ἀραβικὴν, τὴν Περσικὴν, τὴν Τουρκικὴν καὶ τὴν Σλαβονικὴν γλῶσσαν.

Συγχρόνως δὲ, καταγινόμενος εἰς τὴν πρακτικὴν τῆς ἱατρικῆς, κητύχει περὶ τὰς θεραπείας καὶ παρηγκῶνισε τοὺς πολυπληθεῖς ἐμπειρικοὺς, συνήθεις ἐν τῇ Τουρκίᾳ φορολόγους τῆς ἀμαθείας. Κατὰ τὸν Τουρνεφόρτιον ἦτο προσεκτικὸς καὶ ἀτολμος περὶ τὴν ἐξάσκησιν τῆς ἱατρικῆς, θαυμάζων, ὡς εἶλεγε, τὴν τολμὴν τῶν Εὐρωπαίων ἱατρῶν, ἀλλὰ δειλιῶν νὰ τοὺς μιμηθῇ.

Ἐν τούτοις διὰ τῆς ἱατρικῆς συμφικειώθεις μετ' ἰσχυρῶν Ὀθωμανῶν προσεκλήθη εἰς διάπραξιν πολιτικῶν πραγμάτων καὶ παρεχώρησεν εἰς μαθητὰς του τὴν διδασκαλίαν. Διέκριντο πρὸ πάντων φιλικώτατα πρὸς τὸν περίφημον σατράπην Ἀχμέτ Κιουπρουλή, ἀνήκοντα εἰς οἰκογένειαν δώσαντες τρεῖς ἀρχισατράπης εἰς τὴν Τουρκίαν, ἀνδρας μεγαλετηρόλους, προεδρεύσαντας τῆς ἐπικρατείας ταύτης κατὰ τὴν ἄκρην ἀκμὴν τῆς, καὶ ζητήσαντας ἀνωφελῶς ν' ἀναστει-

λωσι τὴν πρὸς τὰ χεῖρα ῥοπὴν διὰ τῆς εἰσαγωγῆς νέου καὶ φιλανθρωπιστέρου κυβερνητικοῦ συστήματος.

Διὰ τοῦ Ἀχμέτ Κιουπρουλή προέχθη εἰς τοῦ Μεγάλου Διερμηνέως τὸ ὑπουργεῖον, τὸ ὁποῖον περιέλαβεν ἐκτοτε καὶ διέσωσεν ἐφορίαν τινα ἐπὶ τῶν ὑποθέσεων τοῦ γένους, καὶ τὴν πραγματικὴν διεύθυνσιν τῆς ἐξωτερικῆς πολιτικῆς ὑπὸ ὑπουργὸν Ὀθωμανὸν φέροντα μόνον τὸν τίτλον. Ἡ δὲ Μεγάλη Ἐκκλησία στήριγμα ζητοῦσα τῆς ἀσθενείας τῆς, χειροτόνησε τὸν Ἀλέξανδρον Μέγαν Διογέτην καὶ ἐπομένως διοικητὴν τῶν ἐκκλησιαστικῶν πραγμάτων.

Οἱ γράψαντες περὶ τοῦ ἀνδρὸς τούτου σύγγραφοι ἢ μεταγενέστεροι ἱστορικοὶ μαρτυροῦσιν ὁμοφώνως περὶ τῆς παντοδαποῦς προστασίας τὴν ὁποίαν ἐνδελχῶς ἀπέδιδεν εἰς τοὺς ὁμογενεῖς καὶ ἐν γένει εἰς τοὺς χριστιανούς. *Son influence (λέγει ὁ Χάμερ) serxit puissamment la cause de ses coreligionnaires et les négociations des Princes chrétiens.* Hamer Histoire de l'Empire Ott. vol 13, p. 9.

Ἐπρόντιζε περὶ τῶν ὁμογενῶν του θεραπεύων τὸ κατὰ δύναμιν τὰ δεινὰ των, ὑποβοηθῶν τὴν σύστασιν σχολείων καὶ ἐκκλησιῶν ἀνοικοδόμησιν. Καθ' ὃν καιρὸν ὁ πατριωτισμὸς ὅλος περιεκλείετο ἐντὸς τῆς ἀφοσιώσεως πρὸς τὸ θρήσκευμα, ἡ μέριμνα τῶν ἐκκλησιαστικῶν ἦτον ἐτι σπουδαιότερον πρᾶγμα· ἀνέλαβε δὲ ἀνωτάτην πρὸς αὐτὸ ἰσχὺν καὶ ἐποπτείαν, ὡς ἐμφαίνεται μεταξύ ἄλλων, καὶ ἀπὸ παρηνετικῆν τινα ἐπιστολῇ, τὴν ὁποῖαν ἀπεύθυνεν εἰς τοὺς ἐν Κωνσταντινουπόλει περεπιδηροῦντας ἀρχιερεῖς. Ἐπρόντιζε δὲ καὶ πέραν τῶν ὁρίων τῆς Τουρκίας περὶ τῶν ἐκκλησιαστικῶν, διότι διὰ τῆς ἐπιρροῆς του καὶ τῆς προστασίας του ἀνηγέρθη κατὰ πρόωτον ἐν Βιέννῃ ἐκκλησία τοῦ ἀνατολικοῦ δόγματος, μέχρι τοῦδε σωζομένη καὶ ἀκμάζουσα.

Ἐν τῇ διοικήσει τῶν ἐκκλησιαστικῶν πραγμάτων ἐν γένει εἰσῆλξεν εἰρμόν τινα καὶ τάξιν, ἥτις διακοπεῖσα μετὰ τὸν θάνατόν του ἐπανελήρθη καὶ ἐπὶ τὸ βελτίον ἐπανωρθώθη πατριαρχεῦντος Σαμουὴλ τοῦ Α'. ἀνδρὸς συνετοῦ καὶ φιλογενούς.

Ὁ μέγας δὲ τοῦ Ἀλεξάνδρου ὑπὲρ τῆς Ἀνατολικῆς Ἐκκλησίας ἀθλος ἦν ἡ τοῦ Ἀγίου Ἰάφου διάσωσις, κινδυνεύσαντος νὰ κατακρατηθῇ ἀπὸ τοὺς Λατίνους. Τὰ δὲ δι' αὐτοῦ ἐκδοθέντα καὶ (ὡς φημίζεταί) ὑπ' αὐτοῦ συνταχθέντα Σουλτανικά προστάγματα (χάρτια), ἐχρησίμευσαν πρὸς λύσιν τῶν καθ' ἡμᾶς γεννηθειῶν ἀμφισβητήσεων καὶ τῶν νεωστὶ συνταχθέντων προσταγμάτων παρὰ τοῦ νῦν βασιλεύοντος τῆς Τουρκίας.

Κατὰ τὸν πόλεμον τῆς Αὐστρίας τῆς Πολωνίας καὶ τῆς Ἑνντίας κατὰ τῆς Τουρκίας, Ἑνετικὸς στόλος κυριεύει ἀνωφελῶς τὴν Χίαν μείναςαν ὑπὸ τοὺς Τούρκους ἀνεπηρέαστον καθ' ὅλον τὸν Κρητικὸν πόλεμον. Μανθάνει τοῦτο ἐν τῷ στρατοπέδῳ, ἀγανακτεῖ· «τοῦτο τὸ ἀνδραγάθημα τῶν Ἑνετῶν, γράφει πρὸς τὸν ἀδελφόν του Ἰωάννην, αὕτη ἡ πομπία, καὶ τὸ τρόπαιον τοῦτο, χριστιανῶν ἀλύσεις, ἀλώσεων δοῦπος, εἰκόνων κατὰπτωσις, παρθένων καὶ νέων διαρροαὶ καὶ ὑπερορίαι καὶ ἐξωμοσίαι, εὐχε

« τῆς ἀριστείας, εὖγε τῆς στρατηγίας! . . . Συνε-
« ρήν καὶ συνεκλύσθη καὶ Χίος τῷ χεῦματι τοῦ πο-
« λέμου, ἡ Χίος; τὸ αἰγιὸς καὶ ἀνόθευτον λαίψανον
« τῆς πάσης Ἑλλάδος. »

Ἡ Χίος μεταπεσούσα καὶ δεύτερον ἀπολέρως σχε-
δὸν ἀπὸ τῶν Ἑνετῶν εἰς τῶν Ὀθωμανῶν τὴν κατὰ-
κτησιν δὲν ἔπαθεν ὅσα δεινὰ ἐφοβεῖτο ὁ Ἀλέξανδρος
μὴ πάθῃ. Διὰ τῆς ἰσχυρᾶς τοῦ ἀνδρὸς τούτου συν-
δρομῆς ἀνέλαβε πάλιν τὰ προνόμιά της καὶ ἐκυβερ-
νήθη μέχρι τοῦ τελευταίου ἐξανδραποδισμού ἐλευθέ-
ρως σχεδὸν καὶ εὐνόμεως. Ὁ Βλαστός ἐν τοῖς Χιακοῖς
μαρτυρεῖ περὶ τῆς ἰσχυρᾶς ταύτης ἀρωγῆς, καὶ ἐπι-
στολὴ τοῦ Μαυροκορδάτου τοῖς δεπουτάτοις Χίοις
αἰεὶ πᾶσαν περὶ τοῦ πράγματος ἀμφισβόλιαν.

Ὁ μέγας οὗτος πόλεμος, τοῦ ὁποῖου τὰ κατὰ τὴν
Χίον ἦσαν μικρὸν ἐπεισοδιον, ἐκράχθει τῷ 1683, δι-
ήρκεσεν ὁλοκλήρην δεκαπενταετηρίδα καὶ ἐτελεύτησε
διὰ τῆς περιφύρου συνθήκης τῆς Καρλοβίστης· ἦνοι-
ξεν εἰς τὸν Μαυροκορδάτον δὲ μέγα στάδιον πολι-
τικῆς δραστηριότητος καὶ διπλωματικῆς ἐμπειρίας.

Μετὰ τὴν εἰρήνην ὁ Αὐτοκράτωρ Λεοπόλδος Β΄
ἐνέδωκε μὲ τὸν τίτλον τοῦ πρίγκιπος τοῦ Ἰμπερίου
Ἀλέξανδρον τὸν Μαυροκορδάτον. Τὸ δῶρημα τοῦτο
ἐδόθη ἐν ἀγνοίᾳ τῆς Ὀθωμανικῆς Πύλης καὶ ἀπε-
τέλει οἰκογενειακὸν μυστήριον μέχρι τῶν τελευταί-
ων ἐτῶν.

Ὁ Μαυροκορδάτος μετὰ τὴν διάλυσιν τῆς πολι-
ορκίας ὑπέστη τρομεροὺς διωγμούς. Αὐτὸς καὶ ἡ οἰ-
κογένειά του καθιέρχθησαν ἐν ταῖς φυλακαῖς· ἐν αὐ-
ταῖς ἐδασανίσθη δεινῶς καὶ ὑπέφερον ἀτιμωτικούς
ραβδισμούς ἐνώπιον τοῦ τοποτηρητοῦ τοῦ ἀρχισα-
τράπου. Ὁ θάνατος αὐτοῦ ἀποφασισθεὶς, ἐμελλε νὰ
θέσῃ ἄμεσον τέρμα εἰς μαρτύριον, ὃ πέλικος ἐπέκειτο
τοῦ τραχήλου του, ὅτε ἐπιστολὴ παρακλητικὴ τοῦ
ἀδελφοῦ τοῦ πρώην Βεζίρη Κιουπρουλή ρηάτασα, ὡς
Θεὸς ἐκ μηχανῆς, ἔσωσε τὴν ζωὴν τοῦ ἀνδρὸς, ἀλλ'
ὄχι διωρεάν, διότι ὅλ' ἡ περιουσία του δημευθεῖσα ἐ-
χρησίμευσεν ὡς λύτρον.

Ἐν τῇ Τουρκίᾳ, ὡς καὶ παρ' ἡμῖν εὐτυχῶς, δὲν
ὑπάρχει μεγάλη ἡ ἀπόστασις μεταξὺ τοῦ Ταρπεῖα-
νοῦ σκοπέλου καὶ τοῦ Καπιτωλίου. Ὁ πόλεμος πα-
ρετείνετο· οἱ πολλαὶ τῶν Τούρκων ἦται καὶ οἱ ἐσω-
τερικοὶ αὐτῶν αἱματώδεις σπαραγμοί, ἰδίως ἡ ἄλω-
σις τοῦ Βελιγραδίου κατὰ Αὐγούστον 1688, στρα-
τηγούντος ἐνδόξως τοῦ Ελέκτορος τῆς Παθαρίας, κα-
τέστησεν ἀναγκαίαν τὴν εἰς Βιέννην ἀποστολὴν πρε-
σβείας ἐπὶ προφάσει τῆς εἰς τὸν αὐτοκράτορα κοινο-
ποιήσεως τῆς βασιλεύσεως τοῦ Σουλτάνου Σουλεῖ-
μάν, ἀλλ' ἀληθῶς πρὸς διαμολόγησιν εἰρήνης. Ἐστά-
λησαν δὲ πρέσβεις ὁ Σουρρικήρ καὶ ὁ Μαυροκορδά-
τος. Αἱ διαπραγματεύσεις ἤρξαντο δυσκόλως, ἀπέ-
θρυσαν δὲ μάταιαι, διότι οἱ σύμμαχοι δικαίως ὑπε-
ροπτοῦντες διὰ τοὺς θριάμβους των, ἐζήτουν νὰ ἐπι-
βάλωσι ταπεινωτικούς ὅρους εἰς τὴν Ὀθωμανικὴν
Πύλην. Ἐπὶ τρία ἔτη οἱ δύο πρέσβεις διέμεινον ἐν
Αὐστρίᾳ, καθιέρχον ἐν τοῖς φρουρίοις τοῦ Παττενδόρ-
φου καὶ τοῦ Κορνόρν, ἀναλαμβάνοντες καὶ διακό-
πταντες τὰς περὶ εἰρήνης συνδιαλέξεις. Ἀπολυθέντες

τελευταῖον ἐπανῆλθον εἰς Κωνσταντινούπολιν ἀπρα-
κτοί. Κατὰ τὴν ἀναγκαστικὴν ταύτην διαμονὴν ἐν
Αὐστρίᾳ ὁ Μαυροκορδάτος ἐνέκυψεν εἰς βαθεῖας ἱ-
στορικὰς μελέτας καὶ ἐσχέδιασε τὴν γενικὴν του ἱ-
στορίαν.

Ἡ Τουρκία μέλλουσα νὰ συνθηκολογήσῃ μετὰ τῆς
Αὐστρίας, Ρωσσίας, Ἑνετίας, καὶ Πολωνίας ἔδωκε
πληρεξουσιότητα εἰς τὸν διέποντα τὰ ἐξωτερικὰ Πρι-
μὴ καὶ εἰς τὸν Ἀλέξανδρον Μαυροκορδάτον, ὀνομά-
σασθαι αὐτὸν τότε πρῶτον ἐξ ἀπορρήτων καὶ ἑκτα-
κτον πρέσβων. . . . Ὁ Μαυροκορδάτος ἀνέδειξε με-
γίστην εὐφυίαν καὶ δραστηριότητα. Αὐτὸς μόνος ἀν-
τιτιτλούμενος κατὰ ὁκτώ πρέσβων τσεσάρων ἐπι-
κρατειῶν, αὐτὸς ῥητορεύων, αὐτὸς συντάττων τὰ τῆς
συνθήκης ἄρθρα εἰς διαφόρους γλώσσας, αὐτὸς δια-
πράττων τὰ πάντα ἐνῷ ὁ συμπληροῦσιός του Πριμὴ
παρίσταται εἰς τὰς συζητήσεις διατηρῶν ἀγέρωχον
κρυφαίαν. Μεταξὺ τῶν ἄλλων ἀντιποιήσεων ἡ Αὐ-
στρία ἐπρότεινε καὶ τὴν παράδοσιν τοῦ ἁγίου Τάφου
εἰς τὸ καθολικὸν τάγμα τῶν Φρανσισκανῶν· ἀλλ' ἡ
αἴτησις αὕτη προταθεῖσα καὶ ἐν Βιέννῃ κατὰ τὰς
ἀποτυχούσας διαπραγματεύσεις, καὶ ὑστερον ἐν Καρ-
λοβίστῃ ἀπεκρούσθη ἐπιμόνως παρὰ τοῦ Μαυροκορ-
δάτου.

Μόλις διελύθη τὸ συνέδριον καὶ διημιτίφθησαν αἱ
συνθήκαι μεταξὺ τῶν ἐπικρατειῶν, μόλις οἱ πρέσ-
βεις ἐπέστρεψαν εἰς Κωνσταντινούπολιν, καὶ ἐν τῇ
πόλει ταύτῃ στασιασμός δεινῶς ἀνηγέρθη κατὰ τῆς
Τουρκικῆς κυβερνήσεως, ὡς προδωσάσης τὴν θρη-
σκίαν εἰς τοὺς ἀπίστους· ἡ στάσις αὕτη ἀναρρίπιζο-
μένη ἀπὸ τὸν Μανταπὴν παρὰ διευθύνετο μάλιστα
κατὰ τοῦ Μαυροκορδάτου, τοῦ ὁποῖου οἱ ἐνοπλοὶ στα-
σιασταὶ ἐπέζητουν τὴν κεφαλὴν. Ἡ οἰκία του ἐλα-
φουργήθη καὶ κατεκίχῃ, αὐτὸς δὲ κατέφυγε μετὰ
τοῦ υἱοῦ του εἰς Σωζόπολιν ὅθεν κρυφίως ἐπανῆλθεν. . . .

Μετὰ τὴν κατατρόπωσιν τῆς στάσεως ὁ Μαυρο-
κορδάτος ἀνέλαβε τὴν ὑπουργεῖαν του παρὰ τῇ Ὀθω-
μανικῇ Πύλῃ καὶ ἐφθασεν εἰς ἰσχὺν ἀνέριστον μέχρι
τοῦδε εἰς πάντα χριστιανόν. . . .

Ἀκμαῖος κατὰ τὸν νοῦν καὶ ἄτρωτος εἰσέτι ἀπὸ
τὰς ἐσχάτους καταπονήσεις τοῦ γήρατος, ὑποκύψας
δὲ εἰς ποδάλγιαν κατέλυσε τὸν βίον τὸ ἐβδόμηκο-
τὸν ἔτος ἄγων. Ὁ θάνατος προσήρχετο περιμενόμε-
νος· ἀρόθως, καὶ κατελάβε τὸν ἄνδρα ἐν μεγαλο-
πρεπεῖ τελετῇ διάγοντα.

Πέραν δὲ τοῦ τάφου ἐπεκτείνων τὴν ὀλιγάρκειαν
καὶ τὴν κοσμιότητα διέταξε κηδεῖαν λιτὴν καὶ πά-
σης μεγαλοπρεπεῖς ἀπηλλαγμένην· ὃ δ' ἐπιτύμβιος
λίθος φέρει ἐπιγραφὴν ἀπλὴν παρὰ τοῦ ἰδίου φιλο-
πονηθεῖσαν, ἐνθυμίζων κατὰ τοῦτο ἰσχυρὸν τῆς δύ-
σεως δυνάστην, ὅστις πολὺν χρόνον πρὸ τοῦ θανάτου
του ἐλατόμησε τὸν τάρον του.

(Ἀπόσπασμα ἐκ τοῦ λόγου τοῦ Καθηγητοῦ Κ. Π.
Ἀργυραπούλου, ἐκφωνηθέντος τὴν 28 Σεπτεμβρίου
1852. ἐν τῷ Πανεπιστημίῳ).

